

СУЧАСНИЙ СТАН ІХТІОФАУНИ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

Коваленко В.В., студент 4 курсу
Черкаського державного технологічного університету,
Мислюк О.О., доцент, к.х.н., науковий керівник
omyslyuk13@gmail.com

Антропогенна діяльність спричинює негативні зміни у функціонуванні водних екосистем і зменшує життєздатність популяцій гідробіонтів. Відбувається порушення природних умов існування та загибель кормових організмів. Реакція гідробіонтів на вплив господарської діяльності людини проявляється, як у змінах видового складу, так і у змінах чисельності та біомаси окремих видів. При цьому порушення структури біоценозу проявляються у зникненні одних і появі інших видів. Усі загрози для нормального існування та функціонування популяцій прісноводних гідробіонтів можна категоризувати таким чином:

1) господарська діяльність на прибережних територіях (вирубування лісів, прокладання доріг, сільське господарство), що змінює гідрологічний режим водотоків і погіршує якість навколишнього середовища;

2) забруднення та порушення водних екосистем (потрапляння токсичних хімічних речовин, зміни температури, концентрації розчиненого кисню, замулення, фрагментація ареалів, зменшення потрапляння органічної речовини до водойм тощо);

3) біотичні та антропогенні чинники, що безпосередньо впливають на стан і популяційно-видовий склад живих організмів (неконтрольований відлов або полювання, конкуренція, хижацтво, паразитизм, інфекції, гібридизація, навмисне знищення тощо) [1].

У результаті посиленого антропогенного впливу на біоценози континентальних водойм України окремі представники аборигенної іхтіофауни опинились під загрозою зникнення. Будівництво дамб та водосховищ негативно позначилось на середовищі існування багатьох видів риб, внаслідок створення перешкод для переміщення риби, зменшення швидкості течії та замулення місць нересту. З іхтіофауни водосховищ поступово зникли всі прохідні, деякі напівпрохідні риби і частково риби реофільного комплексу. Кількість видів і підвидів у Каховському водосховищі скоротилася з 59 до 50, у Дніпровському – з 55 до 44, Дніпродзержинському – з 52 до 42, Кременчуцькому і Канівському – з 48 до 40, у Київському – з 49 до 42. За останні роки у Дніпрі з'явилося шість нових видів риби, деякі з них поширилися настільки, що витісняють аборигенів. Вчені пояснюють це кліматичними змінами – спекотним літом і короткими теплими зимами, а також постійним промисловим навантаженням, що зумовлює зміни складу води. Яскраве свідчення цього – раніше у Дніпрі водилося чотири види бичків, а нині – вісім, хоча ця риба характерна для причорноморських лиманів. Забруднення Дніпра і проникнення нових видів риб веде до появи в річці нових видів паразитів [2].

Іхтіофауна Кременчуцького водосховища на сьогодні налічує 41 вид риб, промислове значення мають 18 видів, в тому числі крупночастикові: білізна, головень, в'язь; дрібночастикові: окунь, лин, краснопірка. Основу уловів в останні роки складають такі цінні промислові види риб, як лящ, плітка, судак, щука, окунь. За останні 10 років вилов окуня збільшився у 6 разів, щуки – у 5 разів, судака – майже втричі.

В той же час ряд біотичних, абіотичних та антропогенних факторів, які все більше впливають на екологічну ситуацію загалом і на водні екосистеми зокрема, спричиняють погіршення умов відтворення аборигенної іхтіофауни, внаслідок чого спостерігається зменшення чисельності популяцій молоді цінних порід риб та збільшення щільності малоцінних та непромислових видів риб. Аналіз ведення рибодобувного промислу на Кременчуцькому водосховищі свідчить, що частка старшовікових груп ляща поступово зменшується внаслідок посилення інтенсивності промислу та погіршення умов природного відтворення. Популяція щуки залишається відносно малочисельною та збереглася в основному лише в верхній його частині. Кількість ділянок з розвинутою популяцією щуки щороку зменшується, тому що, значне спрацювання рівня води у весняний період обумовлює не своєчасне заповнення водою нерестових ділянок, що призводить до неефективного проходження нерестової кампанії ранньонерестуючого виду риб. В 2017 році різкі добові коливання рівня води були відсутні, що посприяло своєчасному заповненню водою нерестовищ та уникненню гибелі ікри. Масову загибель риби у Кременчуцькому водоймищі в окремі роки спричиняють: паразити, "цвітіння води", несприятливий рівневий режим, зниження вмісту розчинного у воді кисню, зимові водоскиди гідроелектростанцій, "теплове" забруднення тощо. Навіть короточасний вплив високої температури впливає на паразитологічну ситуацію, провокуючи спалах бронхіомікозу, аеромонозу, запалення плавального міхура й активізує масовий розвиток іхтіофтирису, дактилогірусу й інших збудників захворювань.

1. Решетняк Д.Є. Методи оцінювання антропогенних загроз біорізноманіттю прісноводних екосистем. //Вісник Дніпропетровського університету. Серія: геологія, географія. 25 (1), 2017. – С. 71-79.

2. У Дніпрі зафіксували появу шести нових видів риб <https://www.radiosvoboda.org/a/25081074.html>